

Cirkulärnr: 07:37
Diariernr: 07/2005
Handläggare: Ulf Lennartsson
Siv Stjernborg
Avdelning: Ekonomi och styrning
Sektion/Enhet: Ekonomisk analys
Datum: 2007-07-03
Mottagare: Ekonomi/finans
Pensionshandläggare
Rubrik: Frågor och svar angående försäkringslösning för pensionskostnader i kommuner
Bilagor: Bilaga 1: Frågor beträffande avtal om pensionsförsäkring
Bilaga 2: Svar från KPA
Bilaga 3: Svar från Skandia
Bilaga 4: Svar från SPP

CIRKULÄR 07:37

Ekonomi och styrning
Ekonomisk analys
Ulf Lennartsson
EJ

Ekonomi/finans
Pensionshandläggare

Frågor och svar angående försäkringslösning för pensionskostnader i kommuner

För många kommuner och landsting kommer pensionskostnaderna och utbetalningarna att anstränga ekonomin extra under 10–15 år framöver. Möjliga tillvägagångssätt att hantera denna situation diskuteras i flera kommuner och landsting.

I cirkulär 2005:96 belyste Sveriges Kommuner och Landsting tre alternativa sätt att hantera tillgångar för pensionsförpliktelser i framtiden för kommuner och landsting. Alternativen som belystes var 1) att tillskapa medel i egen balansräkning, 2) att sätta av medel till pensionsstiftelse samt 3) att teckna försäkring hos pensionsförsäkringsbolag. Cirkuläret har föranlett en hel del samtal och kommentarer från främst medlemmar men också andra intressenter som försäkringsbolag.

Frågorna kan sammanfattas i följande punkter:

- Beskriva vilka risker kunden tar i försäkringsalternativet (alternativ 3) och vad försäkringsbolaget står som garant för, dvs. vad som definitivt försäkras och vad kvarstår som risk ur kundens synpunkt.
- Utveckla beskrivningen av alternativ 1, tillskapa medel i egen balansräkning. Gå igenom de redovisningsfrågor som hänger samman med detta.
- Fördjupa vad alternativ 2 i cirkuläret – att sätta av medel till pensionsstiftelse innebär. Beskriva tillvägagångssätt vid bildande av stiftelse och beskrivning av villkor, innebörd m.m.

Det har således kommit önskemål om en fördjupning av innebörden av de tre alternativen. I ett första steg görs därför en fördjupad beskrivning av försäkringsalternativet med en genomgång av vad avtalen innebär i risker, åtagande mm. Syftet är att underlätta för de kommuner och landsting som nu överväger bland annat någon form av försäkringslösning att få mer kunskap om detta alternativ.

För att få fram mer kunskap om försäkringsalternativet har ett antal frågor om detaljer i försäkringslösningen ställts till de idag aktuella pensionsadministratörerna KPA, Skandia och SPP. Frågorna tar sikte på olika delar i försäkringsalternativet som vad som de facto är försäkrat ur kundens synvinkel och vad kan det finnas

för risk att kunden får tillkommande kostnader (premiejusteringar etc.). Utifrån de svar vi fått har vi gjort en sammanfattning av vad som är generellt och gemensamt. Respektive bolags fullständiga svar finns med som bilaga. Även frågebattetet finns med som bilaga.

Svaren från försäkringsbolagen visar, att även om grunderna och innehållet i stort är enhetligt, så kan det skilja sig mellan bolagen i det enskilda försäkringsfallet. Det är först vid en upphandling som det är möjligt att specificera kraven så att man kan få jämförbara offerter. Ytterst är det också en förhandlingsfråga mellan kunden (kommunen respektive landstinget) och försäkringsbolaget om pris och andra villkor i försäkringen. Detta beror i sin tur på vad kunden vill försäkra.

Det finns också en skillnad i de tre bolagens konstruktion. KPA och Skandia är s.k. ömsesidiga bolag medan SPP nyligen ombildats från ömsesidigt till vinstutdelande. I korthet kan skillnaden mellan dessa bolagsformer beskrivas som att i ett ömsesidigt bolag återförs hela resultat efter alla omkostnader till försäkringstagarna medan i ett vinstutdelande bolag får försäkringstagarna en avtalad del av avkastningen. För mer information om skillnaden mellan ömsesidig respektive vinstutdelande hänvisas till respektive företags hemsida.

Sammanfattning av svar på frågor om pensionsförsäkring

Den sammanfattning som redovisas följer samma ordning som frågorna även om vissa svar skrivits ihop då svaren i vissa fall täcker flera frågor.

Omfattning av försäkringsavtalen

Fråga 1 | Vilka fördelar innebär försäkring av pensionsåtaganden jämfört med avsättning till pensionsstiftelse respektive förvaltning av medel i egen balansräkning?

Det som särskilt utmärker försäkring av medel för pensionsändamål till skillnad från andra lösningar är:

- Försäkring är en tryggandeform som överlåter risker samt säkerställer att kapitalet används för pensionsändamål.
- Minskad hantering hos arbetsgivaren kring pensionsskulden för de försäkrade

Det finns således ett inslag av försäkring och det gäller risker som hänger samman med antaganden om levnadsålder. Där är den försäkrade kunden (kommunen/landstinget) garderad genom försäkringsalternativet.

Från försäkringsbolagen framförs ytterligare argument för försäkring. Dessa skäl kan dock i mer eller mindre grad anföras även för andra lösningar och är inte helt unika. Som redovisades i cirkulär 2005:96 finns även nackdelar i försäkringsalternativet som t.ex. avkastningsskatt, som även gäller alternativet pensionsstiftelse. Vi har därför valt att endast ta med de punkter som kan sägas vara specifika för försäkringsalternativet. Av bilagda svar från bolagen framgår deras egen beskriv-

ning av försäkringsalternativet. För en beskrivning av för och nackdelar med olika alternativ hänvisas till cirkulär 2005:96.

Fråga 2 | Vilka förmåner omfattas av försäkring

De försäkringsavtal som erbjuds omfattar generellt följande förmåner:

- Intjänad pensionsrätt, IPR. Försäkringen kan avse samtliga IPR-åtaganden eller åtaganden för vissa kategorier, t.ex. en eller flera årsklasser.
- Förmånsbestämd ålderspension, FÅP enligt avtalet KAP-KL
- Kompletterande ålderspension, KÅP enligt avtalet PFA
- Livräntor enligt avtalet KAP-KL och PA-KL
- Så kallade riskdelar som efterlevandepension till vuxen, barnpension enligt KAP-KL och premiefrielseförsäkring.
- Möjlighet till inlösen av tidigare intjänade förmåner enligt äldre bestämmelser

Det finns vissa andra möjligheter vid försäkring. Till exempel kan man ordna skräddarsydda lösningar för t ex politiker och förvaltningschefer och andra utvalda grupper av anställda. Det är möjligheter som får förhandlas från fall till fall.

Vad som i det enskilda fallet försäkras är emellertid en fråga mellan kunden och försäkringsbolaget. Ovanstående uppräknning visar vad som *kan* omfattas av försäkringsvarianten.

Fråga 3 | Konsekvenser av att dela på administration och försäkring mellan olika bolag

Det är fullt möjligt att låta ett bolag hantera administrationen och samtidigt försäkra delar av sitt åtagande hos ett annat bolag.

Detta kan innebära merkostnader för kunden p.g.a. merarbete för dubbelrapportering av underlag till administratör respektive försäkringsgivare. Att dela på administration och försäkring kan försvåra möjligheten att få en samlad bild av pensionskostnaderna.

Graden av merkostnader och merarbete bedöms dock lite olika hos försäkringsgivarna. Eventuell merkostnad och merarbete ska ställas mot att syftet med en delning av administration respektive försäkring är att nå den mest kostnadseffektiva lösningen för vardera delen. Då det handlar om komplexa system med information som ska skickas mellan administratörer och kund är det viktigt att även tänka på kvalitetsaspekten.

Kostnader för försäkring.

Premier och avgifter, beräkning och beståndsdelar

Fråga 4 | Hur är premien sammansatt?

Vilka antaganden om ränta ingår i skuldberäkningen?

Premien består av en omkostnadsdel, en riskdel (riskförsäkringar) och en spardel (ålderspensioner).

I omkostnadsdelen ingår administrationskostnader, kapitalförvaltningsavgift och avkastningsskatt. Utformningen och innehållet i avtalet påverkar omkostnadsdelen. Denna kan variera mellan försäkringsbolag och från avtal till avtal

Riskdelen omfattar efterlevandepensionen och premiebefrielsen. Riskdelen är relativt liten.

Spardelen beräknas med antaganden om förväntad livslängd och garanterad ränta. Det är spardelen som ska bygga upp kapitalet som krävs för utbetalningarna av ålderspensionen.

Ett ränteantagande ingår i premien. Det är försäkringsbolaget som bestämmer ränteantagandet. En faktor som har betydelse är deras bedömning av livslängd bland försäkringskollektivet. I övrigt är det försäkringsbolagets sammanlagda ekonomi och bedömning av avkastningen på kapitalmarknaden samt konkurrenssituationen som avgör nivån på ränteantagandet. Finansinspektionens tillsyn och regelverk för att spararnas pengar ska vara trygga innebär dock en begränsning av vilken ränta som är möjlig att sätta.

Från bruttoränteantagandet dras belastningar för avkastningsskatt, administration, säkerhet m.m. Den garanterade bruttoräntan är i dag 2,5–3 procent och nettoräntan räntan knappt 1 procentenhet lägre. Det är ränteantagandet netto som används för att göra den ekonomiska kalkylen som bestämmer hur åtagandet ska värderas (nuvärdeberäknas).

På längre sikt brukar den faktiska avkastningen i bolagen vara betydligt bättre. Den garanterade räntan som används för fastställande av det garanterade försäkringskapitalet är i allmänhet betydligt lägre än den långsiktiga faktiska återbäringsräntan. Eventuell överavkastning (återbäringsränta minus garanterad ränta) kan användas för uppräknning av försäkringsförmånerna, t.ex. indexering av utbetald pension. Försäkringstagaren får således ta del av överavkastningen. Men försäkringstagaren är bara garanterad den avkastning som den garanterade räntan ger.

Nedan följer en enkel uppställning av en beräkning av hur återbäringsräntan rimligen skulle kunna se ut. Siffrorna i tabellen är exempel och inte några exakta siffror:

Förväntad avkastning på tillgångarna över tiden	5,0 %
<i>Avgår:</i>	
Avkastningsskatt	-0,5 %
Kapitalförvaltningskostnad	-0,4 %
Administrationskostnad	-0,4 %
Förväntad återbäringsränta	3,7 %
Minus redan erhållen garanterad ränta	-2,0 %
Möjlig överavkastning att erhålla	1,7 %

I slutändan är det således avkastningens resultat som avgör den ekonomiska kalkylen för försäkringslösningen.

Fråga 4 | Hur beräknas avkastningen som ligger till grund för premieberäkningen enligt försäkringsavtalet?

Vad händer om kapitalförvaltningen inte genererar den avkastning som förutsatts?

Det som har framförts i svaren och överläggningarna med försäkringsbolagen är dels vad som händer om avkastningen ger ett överskott och dels vad som påverkas om den ger ett underskott i förhållande till det kapital som garanteras med återbäringsränta. Ett överskott förs till en överskottsfond som kommunen kan disponera enligt villkoren i avtalet.

Om avkastningen i ett ömsesidigt bedrivet bolag blir lägre än återbäringsräntan minskas i första hand bolagets konsolideringskapital. Det kan ge en lägre konsolideringsgrad. På sikt kan det påverka återbäringsräntan nedåt. Överskott kan komma att återtas. Dock kan redan utbetalda överskott inte återtas.

I det vinstdelande SPP är det SPP som bär det ekonomiska ansvaret. Om kapitalet i försäkringen inte räcker måste SPP – och alltså *inte* de försäkrade – skjuta till pengar.

Fråga 5 | Vad händer ekonomiskt om det inträffar avvikelser från gjorda antaganden (till exempel livslängd eller förändringar till följd av beslut i pensionsnämnden).

Justeras premien efter faktiska utfall?

Beslut i pensionsnämnd etc. kan påverka premien. Beträffande avvikelser i livslängdsantagandet kan det på längre sikt innebära justeringar i premien. Någon ökning av redan betalda premier kan dock inte bli frågan om. Försäkringsbolaget står risken för beräkningar av livslängd för det som redan är försäkrat och inbetalt. Här är skillnad mellan ömsesidiga bolag där försäkringskollektivet får ta konsekvenserna av t ex för låga antaganden medan i vinstutdelande bolag är det bolagets ägare som får skjuta till pengar.

Fråga 6 | Ingår kostnaden för pensionsadministration i paketet om en kommun/ett landsting avtalar om försäkring?

För de förmåner som försäkras ingår alla administrationskostnader. Däremot ingår inte administrationskostnader för de delar man inte försäkrat. Den kostnaden får kunden betala för separat.

Vad händer vid vissa förändringar?

Fråga 7 | Vad händer om inte försäkringsbolagets samlade tillgångar räcker till fullgörandet av dess åtaganden t ex på grund av inflation eller andra förändringar som påverkar åtagandet som försäkrats?

Försäkringen avser en intjänad förmån i dagens priser och löner.

Kostnader till följd av indexeringar (enligt kollektivavtal eller beslut i pensionsnämnden) täcks inte. Detsamma gäller avtalsförändringar. Merkostnader tas ut via premien, eventuellt kan medel i överskottsfonden användas.

Fråga 8 | I vilken omfattning kan medel i en överskottsfond användas till att täcka kostnader för kommunens/landstingets pensionsförmåner. I vilken omfattning är den tillgänglig och är det några kostnader förknippade med att utnyttja fonden?

Överskottet kan användas till:

- Pensionsändamål, i första hand indexeringskostnader
- avgångspensioner
- premier

Hela överskottet kan inte disponeras i ett ömsesidigt bedrivet bolag. En del ska vara kvar som buffert i form av kollektiv konsolidering för att klara tillfälligt låg avkastning. Bufferten kan vara olika hos olika försäkringsbolag.

Fråga 9 | Kan kommunen/landstinget upphöra med premieinbetalningen? Vad händer då?

Om premieinbetalningen upphör så sker en beräkning av intjänad pensionsförmån för att finansiera åtagandet för den/de försäkrade. Det är det beloppet/den förmånen som är försäkrad. Återbetalning av för mycket inbetald premie sker direkt till kunden, ej via överskottsfond. Beträffande riskdelar som efterlevandepension upphör skyddet. Det som inte är försäkrat när premieinbetalningen upphör blir ett skuldfört åtagande.

Fråga 10 | Kan kommunen/landstinget flytta det inbetalade kapitalet till annat försäkringsbolag till exempel vid ny upphandling av försäkringsgivare?

För närvarande är inte flytträtt tillåtet för kapital där arbetsgivaren är försäkringstagare.

Kapitalförvaltningen

Fråga 11 | Kan kommunen/landstinget påverka hur och av vem kapitalet förvaltas?

Nej.

Fråga 12 | Hur ser tillgångsallokeringen ut enligt den finanspolicy/de placeringsriktlinjer som gäller för det förvaltade pensionskapitalet.

Det är stor spridning mellan bolagen i allokering mellan räntebärande tillgångar och aktier och andra tillgångar. Särskilda regler som fastställs av Finansinspektionen tvingar försäkringsbolagen att placera i säkra räntebärande tillgångar om solvensen blir för låg. Omvänt gäller att för finansiellt starka försäkringsbolag där solvensen är god finns ett större utrymme för placering i aktier vilket på sikt normalt ger en bättre avkastning.

Fråga 13 | I vilken mån kan eventuella etiska riktlinjer hos kommunen tillåtas påverka kapitalförvaltningen?

Kontentan av svaren är att försäkringstagarens (arbetsgivarens) egna etiska riktlinjer inte kan påverka kapitalförvaltningen. De etiska kriterier som bolaget kan ha i sin kapitalförvaltning gäller.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Siv Stjernborg, tfn 08-452 77 51, e-post: siv.stjernborg@skl.se.

SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING
Ekonomi och styrning
Ekonomisk analys

Signild Östgren

Ulf Lennartsson

Bilagor

Bilaga 1: Frågor beträffande avtal om pensionsförsäkring...

Bilaga 2: Svar från KPA

Bilaga 3: Svar från Skandia

Bilaga 4: Svar från SPP